

Shvachko S. O. Nominative and communicative units: compression and expansion.

The article deals with the nominative (NU) and communicative (CU) units in the English and in the Ukrainian discourses. The research has been carried out revealing the idea of changes and evolution of NU and CU. The nominative and communicative units are both bilateral units modified by such coagulation factors as compression and extension. The communicative units may be dynamic and lacunar, the nominative units are units of active change and modification. Both units are the open global structures in terms of ontognoseology. The new words creation and the secondary deviation are universal phenomena described by the author in terms of their linear and nonlinear extension. The synergetic basics of NU and CU are viewed by the researcher relying on epidigmatic processes (formal and semantic) waiting for further research and discussions on the material of different texts and discourses. The various intexts have been interpreted as the secondary CU and NU.

Keywords: nominative units, communicative units, English and Ukrainian discourse, modification, self-construction, compression, prolongation.

УДК 811.111:81'37

Шнуровська Л. В.
Київський національний лінгвістичний університет

ІНТОНАЦІЯ МОДАЛЬНОСТІ В АНГЛІЙСЬКОМУ МОВЛЕННІ

У статті представлено інтонацію як модальний засіб, який організує членування сегментів мовленнєвого висловлювання на речення або словосполучення; реалізує емоційно-чуттєві аспекти висловлювання; виражає вольові реалізації у висловлюванні; виявляє модальне відношення повідомлюваного до дійсності. Також показано, яку роль відіграє синтагма у семантико-інтонаційній стратифікації тексту. Схарактеризовано модальну сутність фразового, логічного й емпатичного наголосу. Автор пояснює специфіку інтонації модальних значень у площині оцінної інформації та роль інтонації у забезпеченні гетерогенності вираження змісту висловлювання і позиції мовця.

Ключові слова: модальний засіб, модальні відношення, семантико-інтонаційна стратифікація тексту, логічний / емпатичний наголос, гетерогенність висловлювання.

Вивчаючи категорію модальності в її співвідношенні з емоційністю й експресивністю, вчені сходяться на тому [3; 6; 9; 10 та ін.], що пізнання об'єктивної дійсності становить складний процес, який відображає не тільки зовнішній світ, але і внутрішній стан суб'єкта, його світоглядну позицію і спосіб мислення. Пізнаючи реальний світ, індивід так чи інакше має певне емоційне ставлення до пізнаваного. Тому емоційна оцінка завжди тісно пов'язана з раціональною, з характером розуміння реального світу і є важливою складовою кожної мовної дійсності та свідомості. Л. Зіндер [5] стверджував, що у кожній емоції криється ставлення мовця до змісту висловлювання, тобто його суб'єктивна позиція. Оскільки найчастіше саме так визначають сутність суб'єктивної модальності, слід розуміти, що немає висловлювання, позбавленого цієї мовної категорії. Функціональна сутність інтонації як обов'язкового модального засобу мовлення забезпечує формування і втілення суб'єктивної оцінки самого висловлювання і його модального відношення до навколишньої дійсності. Цей факт зумовлює актуальність дослідження онтологічної сутності інтонації, здатної формувати вираження граматичних категорій.

Саме емоційно-експресивна оцінка, весь спектр відношень суб'єктивно-об'єктивного характеру й емоційно-вольові вияви є ключовими у вивченні просодії модальності, тобто того, що позначається терміном “ставлення” (“attitude”) і що становить основу і суть “модальної” або “емоційно-експресивної” функції інтонації.

Мета статті полягає у представленні граматичних, синтагматичних, предикативних і модальних характеристик інтонації в англійському мовленні.

Завдання:

- уточнити статус інтонації як ключового модального засобу усного мовлення;
- пояснити функціональну сутність інтонації в мові й мовленні;
- виразити роль синтагми у семантико-інтонаційній стратифікації тексту;
- схарактеризувати інтонаційну модальність логічного й емоційного наголосу;
- пояснити специфіку інтонації модальних значень у площині оцінної інформації;
- показати роль інтонації у забезпеченні гетерогенності вираження змісту висловлювання;
- класифікувати модальні засоби мови у співвідношенні з типами модальної інтонації.

Як мовний засіб інтонація виконує комплекс функцій. Так, відповідна інтонація не лише маркує ввідні синтагми, але й включає їх у речення, об'єднує їх з усією структурою тексту або з його окремими фрагментами, утворюючи перспективу *модальних відношень* [3, с. 70]. В. Виноградов стверджував, що “в деяких афективних типах висловлювань – при граматичній або лексико-семантичній нерозривності повідомлень – модальна інтонація відіграє ключову роль, визначаючи їхній смисл” [3, с. 59]. Будь-яке слово, навіть односкладове, у відповідно організованих інтонаційних реалізаціях набуває різних предикативних ознак, перетворюючись із абстрактно-нейтральної одиниці мови в речення [7, с. 3]. Також інтонація усного мовлення може визначати парцеляцію, так само як і центр смислового навантаження шляхом відповідної паузації, модифікацій гучності, темпу й тембру тощо.

Інтонація як граматичний засіб вираження модального відношення в реченні розглядається в ролі організатора комунікативного типу речення (окличного, питального, імперативного тощо). Так, модальне значення таких одиниць комунікації, як кличний відмінок або вигуків визначаються експресивною інтонацією [3, с. 60].

У зв'язку з цим доцільно, перш за все, розглянути питання *інтонації синтагми*. В мові синтагма становить результат синтактико-стилістичної сегментації фрази. Відтак, інтонація є майже єдиним способом виокремлення синтагми в мові й мовленні, що робить синтагму інтонаційно зумовленою. Більше того, виокремлення синтагм відбувається винятково в усному мовленні в площині його лінійної і вертикальної структури [1, с. 47]. Звідси, інтонацію можна розглядати як реальний **модальний засіб**, який визначає синтагму з усіма властивими модальності якісними параметрами вираження відношення до повідомлюваного і, відповідно, повідомлюваного до дійсності [7, с. 5].

Синтагматична модальність є досить багатоплановою. Практично кожне речення, структуроване за принципом предикативної модальності, містить модальну синтагму. У ролі модальної синтагми виступають модальні словосполучення, організовані найчастіше як фразеологічні одиниці, а також інші ідіоматичні єдності, які виражають модальне значення.

Вираження модального відношення синтагмою підтверджує положення В. Виноградова про те, що синтагму не слід ототожнювати з ритмічними або фонетичними одиницями [3, с. 123], оскільки синтагма це не формальне звукове виокремлення інтонаційним шляхом певного відрізка повідомлення, а *семантико-інтонаційна стратифікація тексту* з внутрішньою семантикою – модальністю. Поряд із тим, В. Виноградов порушує питання “двох інтонацій” – інтонації формування й інтонації функціонування синтагми в лінійному контексті. В першому випадку йдеться про модальність сегментації тексту, в другому – модальність інтонації реалізації –

вираження відношення до повідомлюваного і повідомлюваного до дійсності. При цьому важливу роль у формуванні інтонації модальності відіграють образні художні засоби, наприклад, метафоричність висловлювання. Таким чином, синтагматична будова речення пов'язана не лише з експресивно-сисловою організацією мовлення, а також із порядком слів і словесних груп, зі способами їх поєднання в семантичній єдності.

Інтонація достатньо переконливо представлена функціональною сутністю **логічного наголосу** – елемента, обов'язкового для будь-якого висловлювання, який у мовленні маркується інтонаційним і модально-фонологічним шляхом (модуляціями голосу, паузацією, підсиленням або зниженням гучності). Логічний наголос безпосередньо пов'язаний із *логікою думки*, оскільки він позначає цю думку. На письмі логічний наголос передається контекстом, порядком слів, парцеляцією та іншими мовними засобами, які все ж таки перебувають у підпорядкуванні інтонації [7, с. 9].

Загалом у площині модальності представлені два типи наголосу: 1) **синтагматичний**, який інтонаційно виділяє один із класів синтагм, та 2) **фразовий**, який об'єднує синтагматичне утворення. В реченні може бути тільки один фразовий або логічний наголос, на відміну від синтагматичного, який є в кожній синтагмі. У зв'язку з цим інтонація кожного типу наголосу має свої модальні відтінки. Тут можна говорити про інтонаційну модальність наголосу, оскільки сам логічний, фразовий і синтагматичний наголос інтонується в зв'язку з необхідністю виразити модальне відношення до повідомлюваного або повідомлюваного до дійсності [7, с. 10]. Крім зазначених типів наголосу, існує також **емфатичний** наголос, який виконує функцію експресивного додаткового інтонаційного фіксування наголошеного фрагмента в словесному наголосі, що теж має модальний статус.

Отже, інтонація в мовленні функціонує в різних аспектах реалізації: 1) організує членування сегментів мовленнєвого висловлювання на речення або словосполучення; 2) реалізує емоційно-чуттєві аспекти висловлювання; 3) виражає вольові реалізації у фрагменті висловлювання; 4) виявляє модальне відношення до повідомлюваного або повідомлюваного до дійсності.

У теорії оцінної інформації повідомлюваного виокремлено ще один вид інтонації – **інтонацію модальних значень** [4, с. 12]. У цій площині на рівні з визначеними типами наголосів важливе місце в мові посідає *пауза*, яка забезпечує членування потоку мовлення на смислорозрізняльні сегменти – модально забарвлені частини повідомлення. З фонетичних позицій пауза визначає мовленнєвий такт, нехтування яким призводить до руйнації логіко-семантичної будови висловлювання – модального значення. Очевидно, що завдяки акцентуації мовленнєвих тактів кожне слово в реченні може бути зв'язане саме з тим словом, поєднання з яким передбачає вираження смислового сегмента у відносно завершених формі [7, с. 13].

Кожне вираження в мовленні реального факту або певного типу нереальності співвідноситься з тим чи іншим часом (з мовленнєвим актом – “моментом мовлення” – точкою відліку часу). Модальні значення теж пов'язані з мовленнєвим актом, хоча і не так прямо як часові: не через “момент мовлення”, а через *позицію мовця*. Вони містять елементи смислу, які відображають позицію мовця, коли той співвідносить зміст висловлювання з дійсністю [2, с. 8].

Мовленнєвий акт у його відношенні до представленої цілі й екстралінгвістичних умов реалізації виступає як ілокутивний акт, а відносно своїх результатів – як перлокутивний. У цьому плані, функція інтонації полягає в *гетерогенності вираження плану змісту висловлювання*. Перший рівень модальності, який

реалізується за рахунок інтонації, зводиться до того, що мовець наділяє своє висловлювання локутивним значенням (відношенням до мовних засобів, які він уживає). Другий рівень модальності інтонації розглядається у вираженні цілі й умов висловлювання (тобто як ілокутивний акт). Третій рівень – у вираженні кінцевих відношень використаних семантичних даних висловлювання. Модальність інтонування цілі й умов висловлювання, наприклад, виявляється у вираженні бажань, вимог, спонукань, намірів і т.п.

Важливим аспектом інтонаційної модальності є *ідентифікація модальних засобів мови* у процесі мовленнєвого спілкування. При цьому, зберігаючи загальний модальний статус, ці ідентифікатори (наприклад, приказки і прислів'я, фразеологічні звороти тощо) не становлять жодного інтересу з позиції їх внутрішньої структурної організації, оскільки певну вагу має тільки семантична значущість їх функціонування, яка здатна виступити в реченні аналогом модального значення. Оскільки відповідні *інтонаційні контури* служать для виділення окремого слова як семантичної домінанти, тоді виникає запитання щодо місця інтонаційного контуру в реалізації значень модальних засобів мови. Аналіз досліджень, присвячених інтонаційним засобам вираження модальності, дозволив дійти висновку, що все-таки співвідношення модальних значень і їх інтонаційної структури найповніше представлено відповідно у працях В. Виноградова [3, с. 376–581] і Г. Немца [7, с. 15–33], наведених у Табл. 1:

Таблиця 1

Класифікація модальних засобів мови у співвідношенні з типами модальної інтонації

Класифікація модальних засобів мови (за В. Виноградовим)	Типи модальної інтонації (за Г. Немцем)
модальні слова і частки, які виражають чуже мовлення, думку та їх оцінку з боку мовця	інтонація істинності / неістинності висловлювання, емоційного забарвлення, іронії, страху, індиферентності, зацікавленості, настороженості
модальні слова, які містять оцінку самого стилю / манери вираження	інтонація емоційного забарвлення; більш індиферентна тональність для оцінки не самого інформаційного наповнення, а форми організації висловлювання
модальні слова і словосполучення, які виражають характер мовленнєвої експресії й емоційний тон висловлювання	інтонація характеру мовленнєвої експресії
модальні слова й ідіоми, в яких виражається емоційне оформлення відтворюваної дійсності	інтонація розмірковування, обговорення, оцінки фактів, думок, яка при цьому виражає емоційно-вольове відношення мовця до предмету повідомлення
модальність судження, яка базується на логічній оцінці достовірності твердження	інтонація впевненості, логічної очевидності, оцінки ступеня достовірності, припустимості, неминучості, ймовірності, безспірності, логічної оцінки факту дійсності, логічної оцінки можливості дії, категоричності
модальні слова і словосполучення, які виражають відношення фрагмента мовлення до загальної послідовності думок у висловлюванні; позначають різні типи логічного й експресивного відношення попередньої думки до наступного повідомлення	інтонація суб'єктивної оцінки факту / події / дії, інтонація ілюстративної інформації з певним емоційним відтінком, інтонація доповнення повідомлення з відтінком особливої значущості, інтонація достовірності повідомлення, інтонація спонукання до міркувань з відтінком зацікавленості
модальні слова, які позначають порядок перебігу думок	інтонація суб'єктивної кваліфікації, яка визначає послідовність викладу думок
модальні слова, які виражають несподіваність, пригадування, приєднання за певною асоціацією	інтонація спонтанного рішення, інтонація важливого доповнення, інтонація додаткової модальної оцінки у новій формі викладу, інтонація ствердження з

Класифікація модальних засобів мови (за В. Виноградовим)	Типи модальної інтонації (за Г. Немцем)
	відтінком впевненості
модальні слова діалогічного мовлення, які виражають спонування співрозмовника, привернення його уваги, прагнення викликати відповідне ставлення до предмета розмови	інтонація заклик до діалогу, інтонація з імперативним забарвленням, інтонація міркувань із відтінком недобррозичливості
слова, які виражають суб'єктивну оцінку судження	інтонація оцінки з відтінком зіставлення, інтонація оцінки з відтінком завершеності судження, інтонація категоричності в оцінці, інтонація приблизної оцінки, інтонація категоричності в суб'єктивній оцінці з відтінком винятковості / вагомості / беззаперечності судження
модальні слова, словосполучення і частки, які виражають несподіваність дії або події	інтонація різкої зміни оцінки з відтінком непередбачуваності подальшого змісту повідомлення, інтонація підведення підсумків

Дослідження функціонального аспекту модальної інтонації показує, що кожне модальне значення виражається у взаємодії інтонації з семантикою і контекстом, а також індивідуальними особливостями організації висловлювання. Як відомо [3, с. 58], розмаїття модальних типів висловлювань найяскравіше і найрізноманітніше виражається інтонаційним способом. Так, найбільш рекурентною інтонацією **розповідної** модальності є така, що не передбачає емоційно-експресивних варіантів реалізації. Однак розповідна інтонація має відповідний модально-семантичний потенціал, оскільки саме розповідне речення може бути ускладнене модальними засобами мови. Як, правило, структура розповідного речення може включати декілька синтагм, які, по суті, є окремими модальностями. Проте вираження модальних відношень реалізуються в інтонаційній цілісності і, в першу чергу, за рахунок логічного наголосу.

Емоційно-експресивною реалізацією характеризується **оклична** модальність. У таких типах висловлювань інтонація виражає модальність зі значенням концентрованого семантичного повідомлення з відтінком оцінки, точки зору, позиції тощо. Слід відзначити певну специфічність інтонації емоційно-експресивних модальностей, оскільки вона може виражати найчастіше оцінку, моментальну реакцію, невідповідність мовця тощо. Також визначальною є інтонація у вираженні **питальної модальності**, особливо у реченнях з формально не вираженою питальністю [7, с. 36].

Функціональна сутність інтонації як модального засобу на рівні речення або фрагмента мовлення розглядається з позиції формування і втілення думки. Зважаючи на те, що інтонація здатна формувати вираження граматичних категорій, можна стверджувати, що онтологічна сутність інтонації є модальною [3, с. 461; 7, с. 37]. Інакше кажучи, модальність реалізується через інтонацію.

Якщо оцінювати інтонацію як форму вираження завершені одиниці мовлення (речення), як засіб перетворення слова і словосполучення в речення, здатну виконувати предикативну функцію або віднести її до засобів суб'єктивного вираження, то це значно обмежує функціональні можливості інтонації [3, с. 265]. Тут важливо виходити також із того, що мовлення як діяльність мовця включає в себе інтонацію як один із головних факторів, який забезпечує спілкування. Також слід відзначити, що інтонація є виразною, а не змістовою оболонкою думки, наділеною необмеженими можливостями в плані мовних реалізацій.

Підтвердженням теоретичних положень, висвітлених вище, можуть слугувати деякі результати експериментально-фонетичного дослідження, під час якого виявлено інваріантні інтонаційні структури найбільш загальних типів модальності: епістемічної, деонтичної, булетичної, телеологічної і динамічної (класифікація типів модальності, за Г. фон Врігтом [11] та А. Кратцер [8]).

Так, *епістемічну модальність* характеризує ступінь вірогідності знань або евіденціальності й показує відношення мовця до істинності висловлювання та реалізується у двох типах суджень: таких, що базуються на знаннях, і таких, що беруть за основу віру. У наведеному прикладі *Of $\wedge$ course | I also $\uparrow$ have the full collection of $\uparrow$ all of her $\searrow$ songs... | must be $\uparrow$ worth a small fortune by now, | $\searrow$ don't you think? ||* мовець висловлює своє переконання у тому, що його улюблена співачка втратила колишню популярність і її піснями захоплюються лише представники його покоління. Інтонаційними індикаторами епістемічності аналізованого фрагмента виступають середньо-підвищений висхідно-спадний тон у першій синтагмі, що маркує підсилювальну частку *of $\wedge$ course |*. Уповільнений темп, помірна гучність звучання, локалізація максимумів інтенсивності на ядерних складноносіях на фоні середнього тонального рівня усього висловлення, а також риторичність фінальної частини висловлювання, виражена спадним термінальним тоном, свідчить про переконаність мовця у сказаному, зумовлену деякими спостереженнями та умовиводами. Виділення спеціальним інтонаційним підйомом семантично вагомого слова $\uparrow$ *all of her $\searrow$ songs* має емоційне значення і виражає справжнє захоплення мовця.

Деонтична модальність відображає певні соціальні норми, правила поведінки, директиви, приписи і т.п., які суб'єкт оцінює як обов'язкові, дозволені, заборонені тощо та які спонукають його конкретні дії. В ілюстративному висловлюванні *You simply $\uparrow$ must $\searrow$ organise yourself and $\searrow$ discipline yourself! ||* мовець демонструє чітко усвідомлену *необхідність* самоорганізації та самодисципліни і проектує це усвідомлення на свого співрозмовника. Інтонаційними ознаками *директивності* та акцентуації *необхідності* виконання певних дій як одних із виявів деонтичності виступають спадний термінальний тон і підвищена гучність на ядерних складноносіях, дещо уповільнений стакатоподібний темп і відповідно чіткий тембр вимови. Зниження тонального рівня на другому ядерному складноносієві порівняно з першим указує на послідовний характер зв'язку між виконуваними діями та модально-стимулюючий вплив на об'єкта мовлення.

Булетична модальність асоціюється з вираженням можливості або неможливості виконувати певні дії залежно від бажання / небажання / волі мовця тощо. У наведеному прикладі *I $\uparrow$ won't $\searrow$ listen to them! ||* суб'єкт виражає своє категоричне небажання прислухатись до будь-чиїх порад. Середньо-підвищений тональний рівень початку синтагми в поєднанні з середньо-підвищеним спадним термінальним тоном, уповільнений темп, підвищена гучність на ядерному складноносієві та чіткість вимови дозволяють кваліфікувати висловлювання як таке, що виражає волюнтаривну модальність.

Телеологічна модальність пов'язана з можливістю або необхідністю виконання дії для досягнення певної мети [8, с. 145]. У наведеному висловлюванні *To $\uparrow$ achieve little things every day, | $\uparrow$ keep $\searrow$ working all the time. ||* суб'єкт демонструє впевненість у необхідності систематичної роботи для досягнення поставлених цілей. Інтонаційна модель складнопідрядного речення чітко виражає структурну і семантичну монолітність сказаного. Уповільнений темп, розширений тональний діапазон, локалізація тональних піків на комунікативно важливих компонентах, паузи перед тематичними піками сигналізують про упевненість мовця у своїх словах. Зміна

висхідного руху тону у першій синтагмі на спадний у другій, а також ритмічна симетрія усього речення підкреслює семантичну і структурну цілісність речення, причинно-наслідковий зв'язок указаних дій.

Динамічна (ситуативна) модальність стосується фізичної спроможності або необхідності суб'єкта, а також означає можливість виконання дії за певних обставин. У наведеному фрагменті *I am to live in a big city | and if you don't have any job, | you've got to survive.* || мовець потрапив у ситуацію, коли він живе у великому місті, в якому обставини можуть скластися так, що без засобів до існування йому доведеться практично виживати. Середній тональний діапазон, значна кількість емпатичних наголосів, уповільнений темп є ознаками глибокого розчарування мовця ситуацією, що склалася; середня тривалість пауз між тема-рематичними блоками речення надають комунікативної ваги кожному з них.

Отже, можемо підсумувати, що модальність становить комплексну багатоаспектну функціонально-семантичну категорія, що виражає ставлення мовця до висловлюваного, а також оцінку його ставлення до об'єктивної дійсності. У цій системі інтонація є найбільш виразним маркером модальних відношень в усному мовленні, що повною мірою відбиває суб'єктивну позицію мовця як в емотивному, так і в логічному плані.

Л і т е р а т у р а :

1. *Ахманова О. С.* “Вертикальный контекст” как филологическая проблема / О. С. Ахманова, И. В. Губбенет // Вопросы языкознания. – М. : Наука, 1977. – № 3. – С. 47–54.
2. *Белошапкина В. А.* Современный русский язык. Синтаксис / В. А. Белошапкина. – М. : Высшая школа, 1977. – 248 с.
3. *Виноградов В. В.* О категории модальности и модальных словах в русском языке / В. В. Виноградов // Исследования по русской грамматике: избранные труды. – М., 1975. – С. 53–87.
4. *Гвоздев А. Н.* Современный русский литературный язык / А. Н. Гвоздев. – М. : Просвещение, 1968.
5. *Зиндер Л. Р.* Общая фонетика / Лев Рафаилович Зиндер. – М. : Высшая школа, 1979. – 297 с.
6. *Королева Т. М.* Просодия модальности речи : автореф. дис. ... д-ра филол. наук : 10.02.02 / Т. М. Королева. – К., 1990. – 32 с.
7. *Немец Г. П.* Семантико-синтаксические средства выражения модальности в русском языке / Г. П. Немец. – Ростов-на-Дону : Изд-во Ростов. ун-та, 1989. – 144 с.
8. *Kratzer A.* Modality / A. Kratzer // Semantics: An International Handbook of Contemporary Research / eds A. von Stechow and D. Wunderlich. – B. : Walter de Gruyter, 1991. – P. 639–650.
9. *Palmer F. R.* Modality and the English Modals / Frank Robert Palmer. – N.Y. : Longman, 1990. – 256 p.
10. *Palmer F. R.* Mood and Modality / Frank Robert Palmer. – 2nd ed. – Cambridge : Cambridge University Press, 2001. – 236 p.
11. *Wright G. H. von.* Deontic modality / G. H. von Wright // Mind: A Quarterly Review. – Vol. LX. – No. 237. – P. 1–15.

R e f e r e n c e s :

1. *Ahmanova O. S.* “Vertikalnii context” kak filologicheskaya problema / O. S. Ahmanova, I. V. Gyubbenet // Voprosy yazykoznanii. – M. : Nauka, 1977. – No. 3. – S. 47–54.
2. *Beloshapkova V. A.* Sovremennii russkii yazik. Sintaksis / V. A. Beloshapkova. – M. : Vysshaya shkola, 1977. – 248 s.
3. *Vinogradov V. V.* O kategorii modalnosti i modalnyh slovah v russkom yazike / V. V. Vinogradov // Issledovania po russkoi grammatike: izbrannye trudi. – M., 1975. – S. 53–87.
4. *Gvozdev A. N.* Sovremennii russkii literaturnii yazik / A. N. Gvozdev. – M. : Prosveschenie, 1968.
5. *Zinder L. R.* Obschaya fonetika / Lev Rafailovich Zinder. – M. : Vysshaya shkola, 1979. – 297 s.
6. *Korolyova T. M.* Prosodia modalnosti rechi : avtoref. dis. ... doktora filol. nauk : 10.02.02 / T. M. Korolyova. – K., 1990. – 32 s.

7. *Nemets G.P.* Semantiko-sintaksicheskie sredstva virazhenia modalnosti v russkom yazike / G. P. Nemets. – Rostov-na-Donu : Izd-vo Rostov. universiteta, 1989. – 144 s.
8. *Kratzer A.* Modality / A. Kratzer // *Semantics: An International Handbook of Contemporary Research* / eds A. von Stechow and D. Wunderlich. – B. : Walter de Gruyter, 1991. – P. 639–650.
9. *Palmer F. R.* Modality and the English Modals / Frank Robert Palmer. – N.Y. : Longman, 1990. – 256 p.
10. *Palmer F. R.* Mood and Modality / Frank Robert Palmer. – 2nd ed. – Cambridge : Cambridge University Press, 2001. – 236 p.
11. *Wright G. H. von.* Deontic modality / G. H. von Wright // *Mind: A Quarterly Review*. – Vol. LX. – No. 237. – P. 1–15.

Шнуровская Л. В. Интонация модальности в английской речи.

В статье рассматривается интонация как модальное средство, которое организует членение сегментов речевого высказывания на предложения или словосочетания; реализует эмоционально-чувственные аспекты высказывания; выражает волевые реализации в высказывании, а также модальное отношение сообщаемого к действительности. Также показано, какую роль играет синтагма в семантико-интонационной стратификации текста. Раскрыта модальная сущность фразового, логического и эмфатического ударения. Автор объясняет специфику интонации модальных значений в плоскости оценочной информации и роль интонации в обеспечении гетерогенности выражения содержания высказывания и позиции говорящего.

Ключевые слова: модальное средство, модальные отношения, семантико-интонационная стратификация текста, фразовое / логическое / эмфатическое ударение, гетерогенность высказывания.

Shnurovska L. V. Intonation of Modality in English.

The article presents intonation as a modal means providing speech utterance segmentation into sentences or phrases; realizing emotional-sensuous aspects of the utterance; expressing the volitional implementation of the utterance; and finally detecting the modal relation of the utterance to the reality as well as a speaker's attitude to it. It also shows the role the syntagm plays in semantic-intonational text stratification. The article also characterizes the modal essence of the sentence, logical and emphatic stress. The author explains the specificity of modal means' intonation in the plane of the evaluative information theory and the role intonation takes in utterance content heterogeneity and speaker's stance conveying. On sentence level, functionally intonation as a modal means is considered from the standpoint of the thought formation and embodiment. In view of the fact that intonation is capable of forming grammatical categories expressions, it is obvious that the ontological essence of intonation is modal. In other words, in speech modality is realized through intonation.

Keywords: modal means, modal relations, semantic-intonational text stratification, sentence / logical / emphatic stress, utterance heterogeneity.

УДК 39-027.543(=111=161.2)

Шутова М. О.

Київський національний лінгвістичний університет

**ЕТНОКУЛЬТУРНІ СТЕРЕОТИПНІ ПРОФІЛІ
ПОРТРЕТНОГО КОНСЕРВАТИЗМУ АНГЛІЙЦІВ
ТА ЗБЕРЕЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ САМОБУТНОСТІ УКРАЇНЦІВ**

Стаття присвячена критичному аналізу проблем вторинної номінації засобами фразеологічного фонду англійської та української мов, які складають невід'ємну частину національної картини світу англійців і українців. У статті уточнюється поняття "національний характер", простежується вплив національного характеру на формування автостереотипів етнічних груп; реконструйовано культурно-історичні джерела, які є архетипною основою етнокультурних стереотипних уявлень